

Asia: VN/4142/2020

Oikeusapu- ja edunvalvontavirasto - selvitys perustamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kannatatteko Oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamista ja nykyisistä oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä luopumista?

Ehdotuksen mukaan nykyisistä oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä luovutaan. Ehdotuksessa kuitenkin todetaan, että oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen toimipaikkaverkoston ja niiden itsenäiseen asemaan toimeksiantojen hoitamisessa ei esitetä muutoksia. Perustettavaan virastoon tulisivat taas hallinnon, talouden ja kehittämisen vastuualueet sekä oikeusavun ja edunvalvonnan toimialajohtajien toiminnot.

SAK lausuu, että ehdotus on kannatettava, koska tämä malli ei tarkoita oikeusapua tarjoavien alueellisten toimistojen vähentymistä. Muistiossa on todettu esim. sivulla 95, että ”toimistojen ja toimipaikkojen sijaintiin tai lukumäärään ei tarvitsisi tehdä muutoksia organisaatoratkaisun vuoksi”. Ehdotetussa mallissa on sen piireistä luopumisen myötä jätetty auki tosiasiallinen mahdollisuus jatkossa tarkastella nykyistä toimistojen lukumäärää. SAK lausuu, että nykyinen toimintamalli toimistojen määrän osalta on toimiva, kuten olemme aiemmin lausuneet eikä sitä ole tarkoituksenmukaista vähentää. Myös ehdotuksen perusteluissa on todettu nykyinen alueverkosto toimivaksi. Nykyinen lainsäädäntötapa säädetyine oikeusapupiireineen takaisi toki paremmin nykyisen palvelumallin alueellisesti. Oikeudellisten palvelujenkin osalta tulee toteuttaa myös riittävää palvelujen läheisyysperiaatetta, jotta kansalaisilla on mahdollisuus saada näitäkin palveluja kohtuullisen läheltä.

Uudistuksen etuina on mainittu eräiden toimintojen automatisointi ja yleinen kehittäminen, jotka lisäävät tietyiltä osin tehokkuutta. Tämä ei kuitenkaan saa tarkoittaa, että oikeusapupalveluja tarjoavien toimistojen henkilömäärää vähennetään nykyisestä esim. keskitettyjen palvelutoimintojen tuottamiseksi, koska nykyinenkin toimistojen henkilömäärä on yleisesti tunnustettu liian vähäiseksi. Uudistus on myös omiaan yhdenmukaistamaan oikeusaputoimistojen käytäntöjä ja yhtenäistämään niiden kehitystä tulevaisuudessa kehittämällä mm. samanlaisia palvelukriteerejä ja yhteisiä tukitoimintoja. Hallintotehtävien siirtäminen toimistoilta uudelle virastolle mahdollistaa osaltaan toimistojen mahdollisuuden keskittyä ydintehtäviinsä.

2. Miten arvioitte Oikeusapu- ja edunvalvontaviraston perustamisen ja piiriorganisaatiosta luopumisen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Sidosryhmäyhteistyön toteutumiseen paikallisesti ja alueellisesti edellytykset heikentyvät säädösten uuden valtakunnallisen toimintaperiaatteen myötä. Toisaalta ehdotus ei tarkoita toimistojen lukumäärän vähenemistä ja niiden toimintaedellytysten heikentymistä, joten yhteistyön toteuttaminen on jatkossakin mahdollista ja on toteutettavissa nykyisten toimijoiden kanssa. Valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön osalta uudistus voinee jopa parantaa sidosryhmäyhteistyötä, mikäli kehitystoiminnan valmisteluun sen suunnittelusta lähtien otetaan mukaan myös sidosryhmiä. Tämän osalta odotamme jatkossa konkreettisia ehdotuksia ja yhteistyötä muun muassa työelämän oikeusasioiden hoitamisen kehittämiseksi oikeusaputoimistojen toiminnassa. SAK lausuu tältä osin, että esimerkiksi työoikeudellisten asioiden asiantuntemuksessa työjuridiikan osalta on oikeusaputoimistojen osaamisessa kehittämisen tarvetta. Samoin kehittämistarpeita on mahdollisuudessa saada kiireellistä neuvontaa ja oikeusapua.

3. Tulevatko erityisesti julkista oikeusapua koskevat esteellisyysperiaatteet turvatuiksi ehdotetussa virastorakenteessa?

Esteellisyyden periaatteiden osalta emme näe ongelmia ehdotuksen osalta.

4. Miten arvioitte viraston perustamisen vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluiden saatavuuteen ja yhdenmukaisuuteen?

Valtakunnallinen toimintaperiaate yhdenmukaisine ja samanarvoisine palvelutavoitteineen koko Suomessa on omiaan luomaan hyvät lähtökohdat palvelujen saatavuudelle ja niiden yhdenmukaisuudelle. Käytännössä tämä edellyttää, että olemassa olevaa toimistoverkostoa ei heikennetä kustannussäästöjen aikaansaamiseksi. SAK lausuu, että ehdotuksessa on useaan otteeseen todettu nykyinen toimistoverkosto toimivaksi.

5. Pidättekö ehdotettua viraston keskushallinnon organisaatorakennetta perusteltuna?

Ehdotus on perusteltu, joskin siinä tulee huomioida riittävä henkilöstöedustus aluetason toimijoiden osalta, jotta ylimpään johtoon saadaan välitöntä palautetta aluetason toiminnan haasteista ja kehittämistarpeista.

6. Pidättekö perusteltuna viraston keskushallinnon tehtävien hoitamista monipaikkaisesti ja verkostomaisesti?

-

7. Muut selvitystä koskevat huomionne ?

-

